

TÜRK-İŞ VE PARTİLERÜSTÜ POLİTİKA (1963-1965 DÖNEMİ)

Tekgıda-İş Sendika Akademisi
6 Mart 2023

Yıldırım Koç

1964 yılından itibaren Türk-İş'te en çok tartışılan konulardan biri, "partilerüstü politika" idi. 1964 yılında Türk-İş Tüzüğü'ne eklenen bu düzenleme, daha sonraki yıllarda bazı değişikliklere uğradı. Ancak bu kavramın içeriğinin yeterince anlaşıldığı tartışmalıdır.

Bu kavram Avusturya kaynaklıdır; ancak Türk-İş'in uygulaması ABD'den etkilenmiştir.

AVUSTURYA VE ABD'DE SENDİKALARIN SİYASİ PARTİLERLE İLİŞKİSİ

Avusturya sendikacılık hareketi İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra siyasi partilerle ilişkisini "partilerüstü" (überparteilich) olarak ifade etmeye başladı.

Avusturya'da 1934 öncesinde sendikal alanda tam bir bölünmüşlük yaşıyordu. Sosyalist, komünist, hıristiyan demokrat, milliyetçi ve işveren denetiminde sendikalar kurulmuştu ve bunlar birbirleriyle tam bir mücadele içindeydi. 1934 yılında sosyalistlerin ve komünistlerin sendikaları kapatıldı. 1938 yılında ise Alman işgaliyle birlikte sendikacılık tümüyle sona erdi. Kesin olmayan verilere göre, Hitler Almanya'sının işgali sırasında her türlü siyasal görüşten 247 sendikacı idam cezasına çarptırıldı ve cezalar infaz edildi. Toplama kamplarında yaşamlarını sürdürebilen sendikacılar faşizme karşı birlik kararı aldılar. 1945 yılında Nazilerin işgali sona erdiğinde, siyasal partilerden bağımsız bir sendikacılık anlayışı ile Avusturya Sendikalar Federasyonu (ÖGB) ve bağlı sendikalar yaratıldı. Avusturya'da sendikaların siyasal partilerden bağımsız olması da, "partilerüstülük" kavramıyla açıklanmaya başladı. Diğer bir deyişle, Avusturya Sendikalar Federasyonu (ÖGB) kurulduğundan beri "partilerüstüdür, ancak politika-dışı değildir." ("überparteilich, aber nicht unpolitisch")

Avusturya'da ÖGB içinde sosyalistler, hıristiyanlar ve komünistler birer grup kurdular. Sosyalist grubun Avusturya Sosyalist Partisi ile, hıristiyan grubun Avusturya Halk Partisi ile ve komünist grubun da Avusturya Komünist Partisi ile yakın ilişkileri vardı. Bu üç grubun dışındaki eğilimler de bulunuyordu, ancak ÖGB'nin kuruluşunda etkin olan ve bu güçlerini uzun süre sürdüren siyasal çizgiler bunlardı. ÖGB'ye bağlı sendikalara üye herhangi bir işçi, bu grupların birine katılabileceği gibi, bağımsız da kalabiliyordu. Bu farklı eğilimlerin üzerinde anlaşıldığı program da, ÖGB Tüzüğü'nün 3. maddesinde belirtilen şu amaçlardı: Avusturya'nın yeniden inşasında güçlü bir işbirliği; ülkenin bağımsızlığının ve tarafsızlığının korunması; faşizmle, her türlü gericilikle ve her çeşit totaliter eğilimle mücadele edilmesi; dünya barışının sağlanmasında işbirliği yapılması; Avusturya'daki işçilerin yaşam standartlarının yükseltilmesi için mücadele edilmesi. (Prokop, Kurt, *Was sind Gewerkschaften? Struktur und Aufbau der Österreichischen Gewerkschaftsbewegung*, ÖGB, 1983, s.32-33)

Avusturya'da günümüzde de geçerli olan "partilerüstü" politika, sendikal örgütlerin siyasi partiler tarafından kullanılmasına karşı çıkıyordu. Sendikalar herhangi bir siyasi partiyi desteklemiyordu. Ancak ekonomik, demokratik ve siyasi konularda tavır belirleyebiliyordu.

Amerika Birleşik Devletleri'nde ise farklı bir gelenek ortaya çıktı. ABD sendikalarının politik tavır almadığı konusunda yaygın ve son derece yanlış bir görüş vardır. Tam tersine, ABD'deki merkezi işçi örgütü olan AFL, özellikle 1936 yılından itibaren seçimlerin büyük çoğunluğunda açık siyasi tavır aldı ve oluşturduğu bazı birimler aracılığıyla desteklediği Demokrat Parti'ye önemli maddi kaynaklar aktardı. ABD'de bu tavır, "particilik yapmayan politika" (non-partisan politics) olarak nitelendirilmektedir. Günümüzde ABD'de merkezi işçi örgütü olan AFL-CIO'ya bağlı ve tüm eyaletlerde her düzeydeki seçimde etkili olan Siyasi Eğitim Komitesi (COPE, Committee on Political Education) aracılığıyla işçiler arasında siyasi çalışma yapılmakta ve Demokrat Parti etkili bir biçimde desteklenmektedir. AFL-CIO, üye örgütlerin oluşturduğu Siyasi Eylem Komiteleri (Political Action Committees, PACs) aracılığıyla, gönüllü katkılar temelinde, Demokrat Parti'ye önemli maddi katkılarda bulunmaktadır. 1983-1984 döneminde bu yolla aktarılan miktar 47.544.000 dolardı. Ayrıca, milletvekili ve senatörlerin işçilere

ilişkin oylamalardaki tavırları izlenerek, söz konusu milletvekili ve senatörler hakkında olumlu veya olumsuz tavır alınmaktadır. (Andrew J.Taylor, *Trade Unions and Politics, A Comparative Introduction*, Macmillan Education, New York, 1989, s.5-9, 54-56, 65-67, 77-79, 88-91)

Türk-İş'in, Tüzük'te partilerüstü politika konusunda yer alan düzenlemede bir siyasi partinin desteklenebilmesi için aradığı koşullar ile 1965 yılında bazı milletvekillerinin seçilmemesi için başlattığı kampanya, ABD'deki AFL-CIO'nun politikalarından esinlenmiş gibidir.

TÜRKİYE'DEKİ GELİŞMELER

274 sayılı Sendikalar Yasası'nın ve 1961 Anayasasının tanıdığı grev hakkının kullanılmasını düzenleyen 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Yasası'nın 1963 yılında kabul edilmesiyle birlikte çalışma hayatında yeni bir döneme girildi.

Türk-İş yönetimleri bu dönemde işçilerin seçmen olarak gücünü harekete geçirmeye ve kullanmaya çalıştılar. Bu dönemin büyük bölümünde Türkiye ekonomisi hızlı bir büyüme gerçekleştirdi. Buna bağlı olarak, iktidara gelen tüm partiler işçiler lehine önemli yasal düzenlemeler yaptılar; özellikle kamu kesimi toplu iş sözleşmelerinde işçi hak ve özgürlüklerini geliştirici hükümleri kabul ettiler. Türk-İş, bu koşullarda, hiçbir siyasi partiyi tümüyle karşısına almayacağı ve hükümetlerle dönem dönem çatışmalara girse bile, devlet çizgisinden ayrılmayacağı bir yol izledi.

Türk-İş, Türkiye İşçi Partisi ve Türkiye Çalışanlar Partisi deneyimlerinin ardından, milletvekillerinin çalışma yaşamına ilişkin tavırlarını izleyerek onlar üzerinde baskı uygulamayı denedi. Önce, partiler değil, bazı milletvekilleri karşuya alındı. 1965 yılındaki genel seçimlerde gündeme getirilen bu uygulamanın pek başarılı olduğu söylenemez.

1975-1976 yıllarında belirli partileri karşuya alma çabaları ise, üye kitlesinden gereken destek görülmediğinden, somut programlara dönüşmedi.

Bu somut koşullarda, 1964 yılında "partilerüstü politika" gündeme getirildi.

Partilerüstü politika konusunda Türk-İş'i eleştirenlerin çok büyük çoğunluğu, bu konunun Türk-İş tüzüklerinde ve genel kurul kararlarında nasıl ele alındığını ve formüle edildiğini bilmeden görüş açıklamaktadır.

Tabanda işçilerin çok farklı siyasi eğilimlerde olduğunu, her siyasi partinin işçilere bazı haklar vaat ettiğini ve iktidara geldiğinde bu vaatlerinin en azından bir bölümünü yerine getirdiğini, işçilerin kısa ve uzun vadeli çıkarlarının bu partilerden yalnızca biriyle veya yeni oluşturulacak bir partiyle özdeşleşmediği durumlarda belirli bir siyasi partiyle kurulacak yakın ilişkilerin hem örgüt-ici sorunlara, hem de diğer partilerle ilişkilerde sıkıntılara yol açacağını gören Türk-İş yöneticileri, siyasi partiler karşısında bağımsızlığın öne çıkarıldığı bir çizgi izlediler.

"Partilerüstü politika" adı verilen uygulama, siyasetten kopukluk değil, hükümetlerle mümkün olduğunca çatışmalara girmeden ekonomik büyümeden pay alma çabasının bir parçasıydı. Genellikle CHP ile bağlantılı sendikacılar Türk-İş'in bu politikasını, CHP'nin desteklenmesi doğrultusunda değiştirmeye çalıştılar. Çeşitli genel kurullarda bu konularda tartışmalar yapıldıysa da, partilerden uzak kalma, partilerin tümüyle iyi geçinme, bu partilerin listelerinden milletvekili seçtirme, partilerin politikasını partili işçiler ve sendikacılar aracılığıyla etkileme doğrultusundaki bu politika sürdürüldü.

Halkın ve işçi sınıfının siyasi görüşlere göre parçalanmış bulunduğu, sınıf bilincinin yeterince gelişmediği, ekonomik büyümenin yarattığı olanakların bir bölümünün işçilere ve memurlara da aktarılabildiği ve hayat standartlarının sürekli olarak yükseldiği ve daha da yükseleceği umutlarının yaşandığı koşullarda, Türk-İş'in bir siyasi parti kurma veya mevcut siyasi partilerden birini destekleme çabalarının başarılı olma şansı da yoktu. Böyle bir girişim Türk-İş'i ve bağlı sendikaları parçalanmaya götürürdü.

Bu konuda DİSK'in deneyiminden çıkan sonuç da, üye kitlesinin, yöneticilerinin seçimlerde siyasi tavır konusundaki çağrılarını fazla ciddiye almadıklarıdır. Sendikaların, üye kitlesinin siyasi tercihlerini etkileme gücü yoktur. Bu da anlaşılır bir durumdur; çünkü sendika tüzüklerinde ve genel kurul kararlarında sendika üyelerinin siyasi tavır belirleme hak ve yetkilerini yöneticilerine devrettiğine ilişkin bir hüküm de bulunmamaktaydı. Ayrıca, birçok işçi ve sendikacı, mevcut partiler aracılığıyla kendi kişisel sorunlarının en azından bir bölümünün çözümünü de sağlamıştı. Bir yakınının işe sokulması, SSK

hastanesindeki bir sorunun halledilmesi, işyerinde terfi, baskı yapan şefin veya müdürün tayini gibi konularda siyasi partilerden büyük yardımlar alınmıştı.

Partilerüstü politika, Türk-İş'in çizgisiydi. Türk-İş merkezîyetçi bir yapı değildi. Türk-İş'e bağlı sendikalar, belirli bir siyasi partiyle istedikleri biçim ve düzeyde ilişki kurabilirlerdi. Ancak, partilerüstü politikayı eleştiren bazı sendikalar bile bu yola başvurmadi.

Bu dönem boyunca Türk-İş'in siyasete ağırlığını koyması ve hatta kendi partisini kurması konusu zaman zaman gündeme geldi. Ancak tabanda böyle bir genel eğilim olmadığından, bu talepler niyetin ötesine gitmedi.

1963 yılında kabul edilen 274 sayılı Sendikalar Yasası'nın 16. maddesi sendikaların siyasi faaliyeti konusunda oldukça geniş bir özgürlük getirirken, siyasi partilerle ilişkilerde bazı kısıtlamalar öngörüyordu.

"Bu kanuna göre kurulan mesleki teşekküller; siyasi partilerden veya onlara bağlı teşekküllerden herhangi bir suretle maddi yardım kabul edemez ve onlara maddi yardımda bulunamaz ve onların teşkilatı içerisinde yer alamazlar; bir siyasi partinin adı altında mesleki teşekkül kurulamaz."

Bu hükmün ihlali durumunda öngörülen yaptırım da, günümüze göre, epeyce yumuşaktı (Madde 30): *"Bu kanuna göre kurulan bir mesleki teşekkül, 16ncı madde (...) hükümlerini ihlal ettiği takdirde, iş davalarına bakmakla görevli mahalli mahkeme kararıyla üç aydan altı aya kadar faaliyetten men edilir."*

Türk-İş yönetimleri, TİP'in sosyalist bir çizgiye kayması ve Türkiye Çalışanlar Partisi girişiminin durdurulması sonrasında çeşitli partilerden mümkün olduğunca çok milletvekili seçtirmeye ve milletvekillerini izleyerek onlar üzerinde baskı uygulamaya çalıştı. Partiler değil, bazı milletvekilleri karşıya alındı. Ekonomik büyüme döneminde tüm partilerin genel olarak işçilere ve özel olarak kendi yandaşlarına sağlayabildikleri bazı avantajlar, tabanın bir parti etrafında bütünleşmesini ve Türk-İş'in de bu partiyle özdeşleşmesini önledi.

Bu yıllarda da, daha sonraki dönemlerde de, çeşitli partiler sendikacıları listelerinden aday gösterdi ve bunların bir bölümünün milletvekili seçilmesini sağladı. Bu dönemde, sendikacılar kendi üyelerinden siyasi alanda tercih belirleme konusunda bir yetki almıyordu. Üyeler ise, sendika yöneticilerini seçerken onların siyasi görüşlerini de göz önünde bulundururken, seçimlerde oy kullanmak söz konusu olduğunda sendikacıların görüşlerini ve önerilerini fazla dikkate almıyorlardı.

Bu nedenle, siyasi partilerin bazı sendikacıları aday göstermeleri, seçimlerde aldıkları oyları fazla etkilemedi.

İşçiler belirli partilere üye oluyor ve delege seçiliyorlardı. Ancak bu partilerde "işçi grubu" oluşturup, diğer sınıf ve tabakaların temsilcilerine karşı ortak bir tavır içine girme eğilimi ve alışkanlığı da pek yoktu. İşçilerin üyeliği ve delegeliği, kişisel sorunların çözümünde parti desteğini almaya yönelikti. Bu nedenle, parti üye ve delegelerinin, sendikacı veya işçi adayları parti içinde sistemli bir biçimde destekleme alışkanlığı da yoktu.

Bu yıllarda siyasi partilerin yönetimlerinde bulunanların bu konudaki genel görüşü şöyle özetlenebilir: "Siz herhangi bir partiyi destekleyip desteklememe kararı alsanız da, almasanız da işçi zaten tek tek kendi siyasi doğrultusunda hareket ediyor." "Herhangi bir partiyi desteklerseniz, diğer partiyi karşınıza alırsınız."

Bu nedenle, bazı sendikacıların milletvekili aday listelere alınması, onların parti içindeki güçlerinden veya sağlayacağı destekten çok, sendikaları küstürmeme gibi bir anlayıştan kaynaklanıyordu.

İşçilerin bu konudaki tavrını Tekel Federasyonu Genel Başkanı İbrahim Denizcier 1961 Ekim seçimleri öncesinde şöyle dile getiriyordu:

"Bu memlekette işçiler her devirde politikaya alet edilmişlerdir. Şimdi de bunun en tipik misalini, parti listelerinde aday gösterilen birlik ve sendika başkanlarının tutumunda müşahede ediyoruz. Bu arkadaşlar, arkalarında herhangi bir işçi kitlesinin kendilerini destekleyeceğini tahmin ediyorsa, aldaniyorlar." (Son Havadis, 12.10.1961)

Türk-İş, 1964-1965 yıllarında, parti grup kararlarının önemli olmadığı A.B.D.'de merkezi işçi örgütü olan AFL-CIO'nun uygulamalarından büyük ölçüde etkilenerek, çeşitli milletvekillerini izlemeye aldı ve bir baskı grubu rolü oynamaya çalıştı.

Milletvekillerini izleme konusu 1963 yılında kararlaştırıldı. 27 Ocak - 2 Şubat 1964 günleri toplanan 5. Genel Kurula sunulan *Çalışma Raporu*'nda bu konuda şu değerlendirme yer alıyordu:

"Türk-İş, hiçbir parti farkı gözetmeksizin, bütün Senatör ve Milletvekilleri için illere göre tablolar düzenlemiş, bundan böyle Parlamento üyelerinin işçi konularındaki tutumlarını yakından izlemeye karar vermiştir. Bu karar gereğince Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde işçi meseleleri ile ilgili konularda, bilhassa Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Kanunu, Sendikalar Kanunu, İş Kanunu, Sigorta Kanunu, Tarım İş Kanunu, Deniz İş Kanunu, İşsizlik Sigortası, Toprak Reformu, Vergi Reformları ile Sosyal ve İktisadi Planlama Kanun tasarısı ve tekliflerinin görüşülmesi sırasında parti farkı gözetmeksizin Senatör ve Milletvekillerinin bu kanunlara karşı davranışları, bu kanunların lehinde ve aleyhinde nasıl oy kullandıkları tek tek tesbit edilecektir.

"Parlamento tutanaklarının incelenmesi yanında, Türk-İş ihtisas büroları yetkilileri tarafından izlenecek olan Parlamento görüşmeleri sonucu elde edilen notlar bastırılmış olan listelere işlenecektir. İşçi hakları ile ilgili belli başlı 10 konudaki davranış teker teker senatör ve milletvekillerinin işçi konularına verdikleri önemi ortaya çıkaracaktır.

"Türk-İş şimdilik elde edeceği sonuçları peyderpey bültenlerinde açıklayacak, bilahare genel seçimler arifesinde de, her senatör ve milletvekillerinin davranışını ayrı ayrı gösterir listeleri üye sendikalar kanalıyla işçiler ve ailelerine ulaştıracaktır.

"Batı ülkelerinde de örnekleri görülen bu demokratik denetleme sonucunda seçim sandıklarının başına giden işçiler kendi meselelerine ilgi göstermeyen Parlamento üyelerine oy vermeyecekler ve böylelikle kendi davalarına yakınlık göstermeyen senatör ve milletvekillerinin seçilme şansları bir hayli zayıflayacaktır." (Türk-İş, 5. Genel Kurula Sunulan Çalışma Raporu, 1964, s. 61-62)

Seyfi Demirsoy, 5. Genel Kurul'da yaptığı konuşmada, "bundan sonra, milletvekili ve senatörlerin sicillerinin tutulduğunu, işçiyi istismar eden çevrelerin aletliğini yapanlarla mücadele edileceğini söyleyerek," da bu konuda şunları belirtti:

"Arkadaşlarım, Konfederasyonda milletvekillerinin, senatörlerin kartı var. Eskişehir'de bir müteahhit, işçilerine üç ay süre ile ücretlerini ödemedi. İşyerinden kaçtı, gitti. Biz, bu 150-200 işçi, daha doğrusu köylü arkadaşımızın ücretlerini almak için aylarca uğraştık. Fakat, beri yanda, işçilerin ücretlerinin ödenmemesi için uğraşan milletvekillerini de tesbit ettik. Onları kayıtlarımıza şöyle bir geçirdik. Sosyal Sigortalar Kanunu'nun Meclis'te bir karma komisyonda ivedilikle görüşülmesi teklifine oy vermeyen senatörleri tesbit ettik. Bundan sonra, bu tiplerin mikrofonlarda cambazlık yapmalarına engel olacağız. Meclis'te bu şekilde hareket et, gel, konfederasyon kongresinde, demiryolları işçilerinin kongresinde, şu kongrede, bu kongrede işçi dostu gözük. Böyle yağma yok, arkadaşlarım." (Türk-İş Haber Bülteni, 20.2.1964, s.15-16)

Aynı genel kurulda, Türk-İş Ana Tüzüğü'ne "partilerüstü politika" konusundaki aşağıdaki hüküm eklendi:

Madde 3: "Türk-İş, İcra ve Yönetim Kurulu ile, Türk-İş'e bağlı teşekküllerin yetkili birer temsilcilerinin iştiraki ile meydana gelecek kurulun ortak kararı olmadıkça, siyasi partilere ve onlara bağlı teşekküllere karşı mutlak bağımsızlığını korumayı ve partilerüstü bir politika gütmeyi amaç bilir." (Türk-İş, Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu Ana Tüzüğü, Ankara, 1964, s.1, çoğaltma)

Türk-İş tüzüğünde "partilerüstü politika" konusundaki düzenleme, daha sonraki genel kurullarda bazı değişikliklere uğradı.

Bu dönemde Türk-İş'in bir siyasi parti kuracağı dedikoduları dönem dönem gündeme geldi.

Türk-İş'in TİP'le ilişkilerindeki sorunlar da partilerüstü politikanın benimsenmesinde etkili oldu.

TİP'i kuranlar ağırlıklı olarak İstanbul İşçi Sendikaları Birliği içinde örgütlü sendikaların bazılarının yöneticileriydi. TİP'in Mehmet Ali Aybar'ın genel başkanlığına geçmesi ve demokratik sosyalist bir çizgiyi benimsemesi sonrasında, kurucuların bir bölümü TİP'ten ayrıldı. Bu arada İstanbul İşçi Sendikaları Birliği'nin feshedilmesi de Türk-İş genel merkezini güçlendirdi.

Ancak, TİP içinde kalan ve sosyalist çizgiyi benimseyen bazı sendikacılar, sendikal faaliyetleri aracılığıyla TİP'e fazla bir katkıda bulunmadılarsa da, TİP'in sağladığı ilişkileri ve olanakları sendikal mücadelede ve sendika-içi ilişkilerde kullandılar. TİP'li sendikacılar, TİP'in kamuoyundaki itibarının yükseldiği bir dönemde, çeşitli sendikalardaki TİP'liler veya TİP sempatanları ile ilişki kurdular ve Türk-İş içinde, TİP'in toplumdaki gücünden daha fazla bir güç edindiler. Bu durum, Türk-İş yönetiminde çeşitli kaygılara yol açtı. 1965 yılının ilk aylarında Türk-İş'te TİP'e karşı açıkça olumsuz bir tavır oluştu. Bu süreç, Türk-İş'in 7-14 Mart 1966 günleri toplanan 6. Genel Kurulu'nda CHP'li ve AP'li sendikacıların ittifakı sonucunda TİP'lilerin 21 kişilik yönetim kuruluna alınmaması sonucuna ulaştı.

Seyfi Demirsoy ve Halil Tunç imzalarıyla 22 Nisan 1965 günü teşkilata gönderilen basın bülteninde, bu gelişmeler ve tavır şöyle ifade ediliyordu:

"Önce şurasını önemle belirtmek isteriz ki, Türk-İş, kurulduğu günlerde TİP'i hiçbir zaman karşısına almak istememiş ve almamıştır. İşçi haklarını savunmayı amaç edinen bir partiye, sendikaların cephe alması elbet düşünülemez. O günlerde Türk-İş, partilerüstü politikasında TİP'i kendisine diğer partilerden daha yakın saymıştır. Ancak, her şeye rağmen, partilerüstü politikasına da kesinlikle devam edeceğini, zaten tüzüğünün de bunu emrettiğini, belirtmiştir.

"Buna karşı bir kısım TİP yöneticileri, Türk-İş bünyesinde toplanan işçi hareketini parçalamak gayreti içinde, ellerinden gelen her şeyi yapmışlardır.

"Tüzüğünde belirtilen ilkelere büyük saygı duyduğumuz TİP'in bazı yöneticilerinin tüzüklerini paravan olarak kullandıkları intibainı uyandırıcasına bir yandan Anayasa düzenini savunurken, bir yandan da Anayasamızın getirdiği müesseseleri insafsızca tahrip peşinde olduklarını samimi bir üzüntü ile izledik. Ancak, bir siyasi parti olarak saygı duyduğumuz Türkiye İşçi Partisi'nin, bazı yöneticilerinin gayreti ile sevk edildiği yön, demokratik rejimi korumak görevini taşıyan Türk işçi hareketi için tehlikeli sayılmaktadır.

"TİP'in bir kısım yöneticileri işin başından beri işçi hareketinin güçlenmesini endişe ile karşılamış ve Türk-İş'i yanlış ve hatalı politika gütmeye sevk etmek için büyük gayretler sarfetmiş, bunda başarı kazanamayınca işçi hareketini parçalama teşebbüslerine girişmişlerdir." (Türk-İş, 22.4.1965 gün ve 65/633 sayılı genelge, s.4)

Türk-İş'in siyasi partilerle ilişkiler konusunda belirlediği ve uyguladığı politika, tüm bu koşullar dikkate alınarak değerlendirilmelidir.